

Публічне управління соціально-економічним розвитком регіону

Зоряна М. Бурик ^{1*} • Мирослав М. Бурик ²

¹ Університет Григорія Сковороди в Переяславі (Україна). Професор кафедри публічного управління та адміністрування, д-р держ. упр., професор.

² Університет Григорія Сковороди в Переяславі (Україна). Доцент кафедри публічного управління та адміністрування, канд. держ. упр.

* Автор-кореспондент, e-mail: z.burik@ukr.net

СТАТТЯ

АНОТАЦІЯ

Дослідницька

DOI:

[10.70651/3041-2498/2025.7-8.08](https://doi.org/10.70651/3041-2498/2025.7-8.08)

Авторське право

© 2025 авторів

Цей твір ліцензовано на умовах Ліцензії Creative Commons «Із Зазначенням Авторства – Некомерційна 4.0 Міжнародна» (CC BY-NC 4.0).

У сучасних умовах трансформаційних процесів та глобалізаційних викликів питання забезпечення збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів України набуває особливого значення. Регіональний розвиток є основою економічної стабільності та соціальної єдності держави, водночас він характеризується глибокими територіальними диспропорціями, що зумовлюють необхідність пошуку нових підходів у сфері публічного управління. Стаття мала на меті розкрити теоретико-методологічні засади публічного управління регіональним розвитком, здійснити аналіз сучасного стану та основних тенденцій соціально-економічного розвитку регіонів України, а також виявити ключові проблеми та диспропорції, що стримують їхній розвиток. У дослідженні застосовано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів: аналіз і синтез для розкриття теоретичних засад регіонального розвитку; статистичний аналіз для оцінки показників соціально-економічного розвитку регіонів; порівняльний метод для виявлення диспропорцій та регіональних відмінностей; системний підхід для інтеграції отриманих результатів у цілісну картину сучасного стану регіонального розвитку України. Дослідження засвідчило, що регіональний розвиток характеризується як позитивними тенденціями (активізація інноваційних процесів, зростання ролі місцевого самоврядування, поява нових механізмів фінансування розвитку), так і низкою проблем (нерівномірність соціально-економічного розвитку, диспропорції у зайнятості населення, нерівний доступ до ресурсів і послуг). Встановлено, що ключовими факторами розвитку виступають інституційні реформи, децентралізація, цифровізація управлінських процесів та залучення інвестицій. За результатами дослідження підтверджено, що ефективне публічне управління регіональним розвитком має ґрунтуватися на принципах збалансованості, інноваційності та сталості. Подолання регіональних диспропорцій можливе за умови комплексної реалізації державної регіональної політики, що поєднує механізми стимулювання економічного зростання, забезпечення соціальної згуртованості та підвищення якості життя населення.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

публічне управління, публічна влада, стратегія, соціально-економічний розвиток, регіон, розвиток, держава, механізм, ризики.

e-ISSN 3041-2498

Public Management and Policy

<https://www.eu-scientists.com/index.php/pmap>

Public Management of the Socio-Economic Development of the Region

Zoriana Buryk ^{1*} • Myroslav Buryk ²

¹ *Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav (Ukraine). Professor at the Department of Public Management and Administration, Doctor of Sciences in Public Administration, Professor.*

² *Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav (Ukraine). Associate Professor at the Department of Public Management and Administration, PhD in Public Administration.*

* **Corresponding Author**, e-mail: z.burik@ukr.net

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Research Article

DOI:

[10.70651/3041-2498/2025.7-8.08](https://doi.org/10.70651/3041-2498/2025.7-8.08)

Copyright © 2025
by authors

This is an open access journal and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution—NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0)

In the current conditions of transformation processes and globalization challenges, the issue of ensuring balanced socio-economic development of the regions of Ukraine is of particular importance. Regional development is the basis of economic stability and social unity of the state, at the same time it is characterized by deep territorial disparities, which necessitate the search for new approaches in the field of public administration. The article aims to reveal the theoretical and methodological principles of public administration of regional development, to analyze the current state and main trends of socio-economic development of the regions of Ukraine, as well as to identify key problems and disparities that hinder their sustainable development. The study uses a complex of general scientific and special methods: analysis and synthesis to reveal the theoretical foundations of regional development; statistical analysis to assess indicators of socio-economic development of regions; comparative method to identify disparities and regional differences; systematic approach to integrate the results obtained into a holistic picture of the current state of regional development of Ukraine. The study showed that the regional development of Ukraine is characterized by both positive trends (activation of innovation processes, increasing the role of local self-government, the emergence of new mechanisms for financing development), and a number of problems (uneven socio-economic development, disparities in employment of the population, unequal access to resources and services). It was established that the key factors of development are institutional reforms, decentralization, digitalization of management processes and attraction of investments. The results of the study confirmed that effective public management of regional development should be based on the principles of balance, innovation and sustainability. Overcoming regional disparities is possible provided that the comprehensive implementation of state regional policy combines mechanisms for stimulating economic growth, ensuring social cohesion and improving the quality of life of the population.

KEYWORDS

public administration, public power, strategy, socio-economic development, region, development, state, mechanism, risks.

1. Вступ

Сучасні трансформаційні процеси, що відбуваються в Україні, загострюють потребу у формуванні ефективної системи публічного управління соціально-економічним розвитком регіонів. Умови глобалізації, інтеграції до європейського простору та воєнні виклики висувають нові вимоги до регіональної політики, яка має забезпечувати не лише економічне зростання, а й соціальну стабільність, підвищення якості життя населення, розвиток людського потенціалу.

Водночас спостерігаються суттєві диспропорції у розвитку територій, зумовлені нерівномірністю розподілу інвестицій, різним рівнем інфраструктурної забезпеченості, неоднаковими можливостями для зайнятості та самореалізації населення. Недостатня ефективність механізмів публічного управління, надмірна централізація фінансових і управлінських ресурсів, слабка інтеграція регіональних стратегій із загальнодержавною політикою створюють перешкоди для реалізації потенціалу регіонів. Ситуація ускладнюється воєнними діями, які спричиняють руйнування інфраструктури, зменшення населення та додаткове навантаження на місцеві бюджети, що посилює регіональну нерівність і ставить під сумнів можливість стабільного економічного розвитку окремих територій.

З огляду на це постає необхідність у комплексному дослідженні проблем і можливостей публічного управління соціально-економічним розвитком регіонів, пошуку оптимальних моделей управлінської взаємодії між центральними органами влади, місцевим самоврядуванням, бізнесом і громадянським суспільством. В умовах воєнного стану ця необхідність стає особливо актуальною. Вирішення даної проблеми має стратегічне значення для забезпечення конкурентоспроможності держави, зміцнення її економічної та соціальної безпеки.

2. Огляд літературних джерел

Огляд наукових джерел засвідчує, що публічне управління у контексті регіонального розвитку в умовах воєнного стану набуває особливої значущості. І. С. Пирога та М. І. Пирога [1] вказують, що місцеве самоврядування виступає ключовим інструментом відновлення інфраструктури та забезпечення базових соціальних послуг на територіях, що постраждали від бойових дій. Вони встановили, що ефективна взаємодія громадських організацій і органів місцевої влади дозволяє значно скоротити часові втрати при реалізації відбудовних програм і підвищує соціальну згуртованість населення.

Дослідження І. З. Сторонянської [2] засвідчило, що стратегія смарт-спеціалізації здатна формувати інноваційні вузли зростання, проте її результативність часто нівелюється адміністративними та інфраструктурними обмеженнями. Авторка акцентувала на тому, що багатьом територіям бракує дієвих механізмів для перетворення локальних конкурентних переваг у стійкі кластери, а також наголосила на дефіциті фінансових інструментів і узгодженості між управлінськими рівнями. Отримані результати підводять до висновку про критичну роль місцевих мереж співпраці та налагодженого трансферу знань у поширенні успішних практик.

У працях С. Л. Шульц [3] увага зосереджена на проблемі ексклюзивності регуляторних механізмів, яка призводить до фрагментарності державної політики та посилення просторових дисбалансів. Автор показала, що відсутність єдиних стандартів управління сприяє надмірній централізації і водночас послаблює інституційну спроможність регіонів. Як можливі напрями протидії пропонуються гармонізація регуляторних практик і стимулювання більш рівномірного інвестування, що створює підґрунтя для зменшення міжрегіональних диспропорцій.

Особливий акцент у дослідженнях Б. М. Данилишина [4] зроблено на просторовому відновленні як ключовій складовій післякризової стратегії. Автор підкреслив значення євроінтеграційного вектора, що визначає модернізацію регіональної політики через запровадження європейських стандартів планування і фінансування. Висновки роботи доводять, що успішне відновлення можливе за умови поєднання розвитку інфраструктури з програмами соціальної реінтеграції та підтримки місцевого бізнесу, що забезпечує синергію економічного та соціального відновлення.

Дослідження Н. Гавкалової та ін. [5] показує, що системне публічне управління сприяє збалансованому розвитку територій за рахунок інтеграції економічних, соціальних та

інституційних факторів. Вони встановили, що застосування принципів прозорості, підзвітності та партнерства влади з бізнесом і громадою дозволяє підвищити результативність регіональних програм та створює передумови для сталого розвитку навіть в умовах невизначеності

Т. С. Яровий [6] виявив, що інноваційні підходи у державному управлінні регіональним розвитком, зокрема впровадження цифрових інструментів та аналітичних платформ, забезпечують більш точну оцінку потреб територій і сприяють оптимізації ресурсів. Він довів, що інтеграція інноваційних механізмів у процес ухвалення рішень дозволяє підвищити ефективність місцевих програм і створює умови для прискореного економічного відновлення.

Узагальнення цих досліджень вказує на наявність певних прогалин у науковому масиві: попередні роботи переважно концентруються на загальних принципах відновлення та управлінських механізмах, тоді як недостатньо висвітлені конкретні емпіричні аспекти адаптації управлінських стратегій до соціально-економічних особливостей розвитку різних регіонів України. Саме це частково заповнює дане дослідження, пропонуючи типологію регіональних профілів та практично орієнтовані управлінські орієнтири для публічного управління соціально-економічним розвитком регіонів.

3. Постановка завдання

Метою статті є дослідження особливостей публічного управління соціально-економічним розвитком регіонів України в сучасних умовах, визначення ключових проблем і диспропорцій обґрунтування напрямів удосконалення управлінських механізмів.

4. Методи та матеріали

Методологічну основу дослідження становлять положення теорії публічного управління та сталого розвитку, що дозволяють комплексно розкрити сутність і специфіку соціально-економічного розвитку регіонів у сучасних умовах. У роботі застосовано системний підхід, що забезпечив можливість розглядати регіон як цілісне соціально-економічне формування, у якому взаємодіють різні інституційні, економічні та соціальні підсистеми. Для досягнення мети дослідження використано низку загальнонаукових і спеціальних методів. Зокрема, методи аналізу та синтезу дозволили уточнити сутнісні характеристики публічного управління соціально-економічним розвитком, а також узагальнити наукові підходи до його дослідження. Історико-логічний метод застосовано для розкриття еволюції регіональної політики в Україні, а порівняльний аналіз дозволив виявити відмінності у рівнях розвитку окремих територій. Емпірична база дослідження сформована на основі статистичних даних Державної служби статистики України, аналітичних матеріалів Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України, нормативно-правових актів та стратегічних програмних документів.

5. Результати та обговорення

Теоретичні концепції регіонального розвитку формувалися як відповідь на зміну характеру простору виробництва, мобільності ресурсів і ролі інститутів у розподілі вигод зростання. Вони задають логіку пояснення територіальних відмінностей та інструменти впливу публічної влади на динаміку регіонів. Класичний перелік концепцій включає концепцію поширення і агломерації, які пояснюють формування промислових кластерів і концентрованих центрів економічної активності, та концепцію зростання центрів і периферії, що пояснюють нерівномірність розвитку та диференціацію регіонів [3]. Сучасні концепції інтегрують соціальні, екологічні та інституційні виміри, переорієнтовуючи політику від «вирівнювання середніх показників» до підсилення ендегенних потенціалів і підвищення стійкості та інклюзивності розвитку.

Концепція ендегенного розвитку наголошує на використанні локальних ресурсів, знань, людського та соціального капіталу для формування самопідтримуваного зростання. В її основі лежить ідея, що економічний розвиток ефективніше стимулюється через внутрішній потенціал території, а не лише зовнішні інвестиції. Підходи реалізації включають розвиток кластерів і локальних мереж підприємств, формування інноваційних екосистем, а також підтримку освітніх та дослідницьких інститутів, що забезпечують циркуляцію знань та компетенцій у регіоні [5].

Концепція інституційного розвитку фокусується на ролі місцевих інститутів, ефективності управлінських і нормативно-правових механізмів у забезпеченні конкурентоспроможності територій. Практичні інструменти концепції передбачають удосконалення регуляторного середовища, стимулювання прозорого та підзвітного управління, розвиток спроможності місцевих органів влади, а також активне залучення громадянського суспільства і бізнесу до партнерських ініціатив [7].

Концепція сталого розвитку інтегрує економічну ефективність, соціальну інклюзивність і екологічну збалансованість. Її реалізація передбачає стратегічне планування з урахуванням довгострокових соціальних та екологічних наслідків, розвиток зеленої та інноваційної інфраструктури, підтримку технологічних інновацій, а також впровадження адаптивних моделей управління природними та людськими ресурсами.

Концепція мережевого та кластерного розвитку підкреслює значення взаємодії між підприємствами, науковими установами та органами влади для створення інноваційних регіональних систем. Інструменти реалізації включають підтримку партнерств і коопераційних зв'язків, створення технологічних парків і інноваційних хабів, стимулювання спільних інвестицій і програм трансферу знань, що сприяють інтегрованому та ефективному розвитку територій [8].

Таблиця 1. Сучасні концепції регіонального розвитку: ключові характеристики та управлінські орієнтири

Концепція	Сильні сторони	Обмеження	Управлінські орієнтири
Концепція ендogenousного розвитку	Використання локальних ресурсів і знань, стимулювання самопідтримуваного зростання, розвиток людського і соціального капіталу	Залежність від якості локальних ресурсів; ризик обмеженого масштабування	Розвиток кластерів і локальних мереж, інноваційних екосистем, освітніх та дослідницьких інститутів
Концепція інституційного розвитку	Підвищення ефективності місцевих інститутів, прозорість і підзвітність управління, партнерство держави, бізнесу та громадянського суспільства	Складність трансформації існуючих інституцій, потреба в довгострокових реформах	Удосконалення регуляторного середовища, зміцнення місцевого самоврядування, стимулювання прозорого управління
Концепція сталого розвитку	Інтеграція економічної, соціальної та екологічної складових, орієнтація на довгострокові результати	Високі витрати на впровадження, потреба у спеціалізованих знаннях	Планування з урахуванням соціальних та екологічних наслідків, розвиток зеленої інфраструктури, підтримка інноваційних технологій
Концепція мережевого та кластерного розвитку	Стимулювання інновацій через взаємодію підприємств, науки та влади, формування інтегрованих регіональних систем	Залежність від рівня кооперації та комунікації між акторами, ризик нерівномірного розвитку	«Зелені» інвестиції, енергоефективність, екосистемний підхід у плануванні

Джерело: власна розробка авторів.

Синтезуючи зазначені підходи, сучасна регіональна політика виходить із поєднання трьох логік: (1) просторової ефективності через концентрацію та мережеву взаємодію (полюси зростання, агломерації, кластери); (2) територіальної справедливості та розширення можливостей (інклюзивність, згуртованість, базові послуги); (3) екологічної та інституційної стійкості (сталий розвиток, належне врядування). Якщо зазначені концепції пояснюють джерела просторової динаміки та механізми її відтворення, то принципи виступають нормативно-управлінськими орієнтирами, що визначають «правила гри» для органів влади, бізнесу та громад, спрямовуючи інструменти політики, процедури прийняття рішень і систему відповідальності [9]. Саме вони забезпечують узгодженість цілей, інституцій і ресурсів, переводячи теоретичні моделі в практику регіонального розвитку (табл. 2).

Принцип субсидіарності та децентралізації передбачає, що управлінські повноваження і ресурси мають бути закріплені на тому рівні влади, який спроможний найефективніше їх реалізувати з огляду на близькість до потреб населення та інформаційну повноту про локальні умови. Децентралізація у цьому сенсі включає політичний (виборність і підзвітність місцевої влади), адміністративний (перерозподіл функцій і послуг) та фінансовий (власні доходи і трансферти) виміри. Вона знижує транзакційні витрати прийняття рішень, підвищує швидкість і адаптивність управлінських реакцій. Разом з тим, практичне впровадження вимагає

інституційного балансування: надмірна фрагментація може послабити координацію та масштабні ефекти, а недостатня спроможність громад – призвести до неякісного надання послуг. Тому субсидіарність повинна супроводжуватися стандартами мінімальної спроможності, міжмуніципальним співробітництвом, а також механізмами фінансування, які запобігають поглибленню територіальних диспропорцій.

Таблиця 2. Сучасні принципи публічного управління регіональним розвитком та їх характеристика

Принцип	Зміст	Практичне значення
Субсидіарність і децентралізація	Передбачає передачу повноважень на нижчі рівні управління з урахуванням їх здатності ефективно реалізовувати управлінські функції	Сприяє підвищенню автономії регіонів, формує відповідальність місцевої влади за результати розвитку
Відкритість і прозорість	Орієнтація на забезпечення доступу громадян до інформації та участі у процесах прийняття рішень	Підвищує довіру суспільства до влади, знижує ризики корупції, формує основу для підзвітності
Партнерство влади, бізнесу і громади	Взаємодія між ключовими суб'єктами регіонального розвитку для досягнення спільних цілей	Забезпечує консолідацію ресурсів та інтересів, формує умови для сталого розвитку територій
Орієнтація на сталий та інклюзивний розвиток	Забезпечення збалансованого використання природних, економічних і соціальних ресурсів з урахуванням інтересів усіх груп населення	Гарантує довгострокову стабільність розвитку, мінімізує соціальні диспропорції
Ефективність і результативність	Спрямованість управлінських рішень на досягнення чітко визначених цілей з оптимальним використанням ресурсів	Підвищує якість регіональної політики, формує конкурентоспроможність регіонів

Джерело: власна розробка автора.

Принцип відкритості та прозорості виступає системоутворюючим чинником довіри, підзвітності та доказовості політики. Його зміст полягає у повному і своєчасному розкритті інформації щодо стратегій, бюджетів, процедур закупівель, критеріїв відбору проєктів, результатів моніторингу і оцінювання. Відкриті дані забезпечують аналітичну базу для незалежної експертизи, громадського контролю і наукових досліджень, а цифрові інструменти участі – рівний доступ до процесів ухвалення рішень. У практиці регіонального управління це означає запровадження єдиних реєстрів проєктів розвитку з відображенням етапів реалізації, електронних процедур закупівель та обов'язкових консультацій із зацікавленими сторонами. Водночас відкритість має поєднуватися з дотриманням стандартів захисту персональних даних і комерційної таємниці, а прозорість – доповнюватися зрозумілою комунікацією і якісною візуалізацією, що робить дані доступними для різних аудиторій.

Принцип партнерства влади, бізнесу і громади відображає перехід від ієрархічної моделі урядування до мережевої координації, де результат досягається через узгодження інтересів та спільне використання ресурсів. Партнерство дозволяє зменшити інформаційні асиметрії, забезпечити релевантність пріоритетів ринку праці та технологій, підвищити ефективність витрат за рахунок фінансування і розподілу ризиків. Водночас воно потребує процедур запобігання регуляторному захопленню, конфлікту інтересів і нерівності голосів – через прозорі правила відбору учасників, публічні протоколи, кодекси етики, а також незалежну медіацію у разі конфліктів.

Принцип орієнтації на сталий та інклюзивний розвиток задає багатовимірність цілей регіональної політики, де економічна динаміка інтегрується з екологічною збалансованістю та соціальною справедливістю. Сталість означає внутрішні обмеження для політики: пріоритет «зелених» технологій, енергоефективності, адаптації до зміни клімату, ощадливого використання природного капіталу, застосування стратегічної екологічної оцінки та принципу «не завдай значної шкоди». Інклюзивність вимагає врахування потреб вразливих груп і територій, підвищення доступності базових послуг незалежно від місця проживання, усунення бар'єрів на ринку праці, розвиток універсального дизайну інфраструктури. Практично це трансформує проєктний цикл: в ex-ante оцінці обов'язково аналізуються соціально-екологічні наслідки і територіальні ефекти; у реалізації – впроваджуються механізми участі та зворотного зв'язку; у моніторингу – використовуються індикатори якості життя, доступності, викидів і матеріальної інтенсивності поруч із традиційними економічними метриками. Такий підхід знижує ризики «зростання без благополуччя» і забезпечує довгострокову стійкість регіональних перетворень.

Принцип ефективності та результативності фокусується на досягненні вимірюваних суспільних ефектів із мінімально можливими витратами ресурсів, що вимагає повного циклу управління за результатами. Результативність у цьому контексті означає ступінь досягнення поставлених цілей (outcomes та impacts), тоді як ефективність відображає співвідношення отриманих результатів до витрат ("value for money"). Оперціоналізація принципу передбачає розроблення теорії змін і логіко-структурної матриці програм, встановлення ієрархії індикаторів (вхід – продукт – результат – вплив), впровадження програмно-цільового та перформанс-бюджетування, застосування інструментів економічної оцінки (cost-benefit, cost-effectiveness, social return on investment), а також незалежний аудит та регулярні ex-post оцінювання. Не менш важливою є побудова системи управління ризиками, що враховує невизначеність макроекономічних, безпекових і кліматичних шоків, та запровадження механізмів адаптивного управління: періодичний перегляд портфелів проєктів, «шлюзи прийняття рішень» (stage-gates), пілотування та масштабування рішень на основі доказів. Для уникнення «показникової пастки» метрики мають бути релевантними до цілей, підкріпленими якісними даними й незалежними джерелами, а також доповнюватися аналізом додатковості, заміщення, мультиплікаторів і синергії між проєктами. та інструменти публічного управління, оцінюючи їх відповідність заявленим цілям, спроможність до адаптації і фактичні результати у коротко- та довгостроковій перспективі. Узгоджене застосування зазначених принципів формує керовану рамку для регіональної політики: субсидіарність забезпечує близькість управлінських рішень до потреб громад, прозорість – довіру і доказовість, партнерство – мобілізацію приватних та суспільних ресурсів, сталий та інклюзивний підхід – легітимність та довгострокову стійкість, а орієнтація на ефективність і результат – дисципліну виконання і підзвітність. У сукупності вони зменшують ризики політичного опортунізму та адміністративної інерції, переводять стратегічні цілі у вимірювані зміни якості життя і конкурентоспроможності регіонів та створюють передумови для масштабованості кращих практик. Саме через призму цих принципів доцільно надалі аналізувати інституційні механізми.

Регіональний розвиток країни характеризується як інтеграцією ендегенних чинників (структура економіки, людський капітал, інституційна спроможність) з екзогенними зовнішніми шоками (зокрема, бойовими діями, руйнуванням інфраструктури, порушенням виробничих ланцюгів, переміщенням населення). У 2023 р. національна економіка відновила ріст ВВП (+5,4% у реальному вимірі порівняно з 2022 р.), водночас просторові відмінності лишаються суттєвими [10]. Західні регіони отримали позитивний імпульс через релокацію бізнесу та внутрішню міграцію, тоді як регіони, наближені до зони бойових дій, демонструють зниження економічної активності. Оцінки соціальної вразливості та нерівності (2023–2024 рр.) свідчать про зростання потреб у соціальній підтримці, що підтверджує необхідність адресних інтервенцій крізь призму положень Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2027 року та регіональних стратегій, спрямованих на зменшення диспропорцій та підтримку згуртованості територій [11]. Нижче наведено таблицю 3, яка ілюструє просторові розбіжності між обласними одиницями за валовим регіональним продуктом (ВРП) на душу населення та рівнем зайнятості.

Таблиця 3. Просторові відмінності у рівнях соціально-економічного розвитку регіонів України (вибірка територій) у 2024 р.

Регіон	ВРП на душу населення, грн	Рівень зайнятості населення, %	Структурні фактори
м. Київ	431 616	61,6	Столичний економічний хаб, концентрована сервісна та ІТ-інфраструктура
Дніпропетровська обл.	186 697	59,5	Індустріальна база, промисловий потенціал
Полтавська обл.	195 825	56,6	Видобувна індустрія, висока капіталоемність
Львівська обл.	147 404	58,5	Розвиток послуг, ІТ, близькість до ЄС
Запорізька обл.	138 521	55,9	Логістика, промисловість, інфраструктурні ризики
Донецька обл.	69 446	49,2	Окупація та бойові дії

Джерело: сформовано автором на основі [12; 13; 14].

Дані таблиці підтверджують, що регіональний розвиток України зберігає виразний асиметричний характер. Місто Київ демонструє найвищий рівень ВРП на душу населення, що більш ніж удвічі перевищує середні значення по країні. Це відображає концентрацію фінансового, ділового та людського капіталу, високу щільність підприємств у сфері фінансових послуг, ІТ та адміністративного управління. Столиця виступає драйвером національної економіки, але водночас формує дисбаланс у розподілі ресурсів та трудової міграції.

Індустріальні регіони, зокрема Дніпропетровська та Полтавська області, зберігають високі показники завдяки спеціалізації у добувній промисловості, металургії та енергетиці. Їхня інвестиційна активність лишається стабільною навіть в умовах воєнних викликів, що свідчить про структурну інерційність промислового комплексу. Проте надмірна залежність від традиційних галузей створює ризики у разі тривалого скорочення експортних ринків або руйнування інфраструктури.

Західні регіони, зокрема Львівська область, демонструють середні за національною шкалою значення, проте відзначаються динамічним розвитком сектору послуг, ІТ, малого бізнесу та логістики. Географічна близькість до країн ЄС створює додаткові переваги для залучення інвестицій та посилення інтеграційних процесів. Львів та навколишні території стають своєрідними «хабами адаптації» внутрішньо переміщеного бізнесу, що визначає їхню зростаючу роль у просторовій архітектурі розвитку.

Регіони, прилеглі до зони бойових дій (Запорізька, Донецька, Луганська області), демонструють значне зниження основних показників: скорочення ВРП на душу населення, низький рівень інвестиційної активності та критичне падіння зайнятості. Це зумовлено масштабними руйнуваннями інфраструктури, відтоком людського капіталу та високими ризиками ведення бізнесу. Такі території потребують окремих управлінських механізмів, орієнтованих на відновлення, міжнародну підтримку та створення безпечних умов для повернення населення. Отримані результати свідчать, що соціально-економічний розвиток регіонів України має виражену просторову диференціацію, яка проявляється у різних темпах зростання ВРП, рівні доходів населення та стані ринку праці. Це, своєю чергою, зумовлює необхідність адаптації управлінських механізмів до специфіки кожного регіонального профілю, що дозволить сформулювати більш ефективну регіональну політику. У контексті повоєнного відновлення особливого значення набуває розробка управлінських орієнтирів, які враховують як наявні диспропорції, так і потенціал регіонів для відновлення та розвитку. З огляду на наведені дані, доцільно виокремити типологію регіональних профілів та визначити управлінські орієнтири для кожного з них (табл. 4).

Таблиця 4. Типологія регіональних профілів та управлінські орієнтири у повоєнний період

Тип регіонального профілю	Характерні риси	Основні виклики	Управлінські орієнтири у повоєнний період
Індустріально-урбанізовані	Висока концентрація промисловості, розвинена інфраструктура, значні втрати від війни	Руйнування виробничих потужностей, відтік кадрів	Відновлення інфраструктури та промислових кластерів, підтримка інноваційних виробництв, програми повернення робочої сили
Аграрно-експортні	Висока роль аграрного сектору, середній рівень доходів населення	Залежність від світових цін, потреба модернізації виробництва	Розвиток агротехнологій, диверсифікація економіки, підтримка переробної промисловості
Прикордонні регіони	Висока динаміка зовнішньоекономічних зв'язків, транзитний потенціал	Перевантаження інфраструктури, нерівномірність розвитку	Інтеграція до європейських ринків, розвиток логістики та митної інфраструктури, стимулювання малого бізнесу
Постраждали від бойових дій регіони	Значні людські та економічні втрати, руйнування інфраструктури	Висока потреба у відбудові, проблеми зайнятості	Реінтеграція територій, відновлення базових послуг, міжнародна допомога та інвестиції у відбудову
Столичний регіон	Висока концентрація фінансових, наукових і адміністративних ресурсів	Перевантаження ринку праці, зростання нерівності	Розвиток інноваційних секторів, цифровізація управління, розширення соціальних програм

Джерело: власна розробка авторів.

Узагальнення результатів дослідження просторових відмінностей у соціально-економічному розвитку регіонів України дозволяє стверджувати, що сучасна регіональна політика потребує більш гнучких та диференційованих підходів до управління. Виявлені відмінності між промисловими, аграрними, динамічними й депресивними територіями засвідчують, що універсальні механізми розвитку мають обмежену ефективність. Натомість результативними можуть стати управлінські рішення, спрямовані на врахування специфічних ресурсів, рівня інституційного розвитку та соціально-економічного потенціалу кожного регіону. Таким чином, базою для нової регіональної стратегії виступає типологія регіональних профілів, що дозволяє забезпечити адресність державної підтримки, розвиток партнерства між центральною та місцевою владою, а також створення умов для саморозвитку територій.

6. Висновки

У результаті дослідження було обґрунтовано теоретико-методологічні засади публічного управління соціально-економічним розвитком регіону, що дало змогу визначити його як комплексний процес узгодження інтересів держави, місцевого самоврядування та громадянського суспільства з метою забезпечення сталого зростання та підвищення якості життя населення. Публічне управління у даному контексті має спиратися на системний підхід, інтеграцію економічних, соціальних та інституційних факторів, а також на використання сучасних інструментів стратегічного планування та цифрових технологій.

Аналіз сучасного стану та тенденцій регіонального розвитку України засвідчив неоднорідність територій за рівнем економічної активності, соціальної інфраструктури та інвестиційної привабливості. Виявлено ключові проблеми, серед яких – посилення регіональних диспропорцій, нерівномірний розподіл фінансових ресурсів, відставання депресивних територій та недостатня ефективність інституційного забезпечення регіональної політики. Це обумовлює необхідність переорієнтації державної регіональної політики на цільове подолання диспропорцій, формування збалансованих регіональних профілів та впровадження інноваційних управлінських інструментів, що сприятиме досягненню стратегічних цілей сталого розвитку України.

Запропоновані управлінські орієнтири відкривають перспективи формування більш стійкої регіональної системи, здатної швидше адаптуватися до внутрішніх і зовнішніх викликів. Орієнтація на збалансоване використання ресурсів, інноваційний розвиток та підтримку соціального капіталу може стати основою для зменшення диспропорцій, стимулювання підприємництва та забезпечення конкурентоспроможності регіонів. У цьому контексті особливо важливим є поєднання інструментів державного регулювання з активною участю громад та бізнесу у виробленні стратегічних рішень. Такий підхід дозволить створити ефективну модель багаторівневого управління, яка забезпечить не лише економічне зростання, але й підвищення якості життя населення в усіх регіонах України.

References

1. Pyroha, I. S., & Pyroha, M. I. (2023). *Rol mistsevoho samovriaduvannia u vidbudovi v umovakh voiennoho stanu* [The role of local self-government in reconstruction under martial law]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*, (77), 117–123. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.77.1.18> (in Ukrainian).
2. Storonianska, I. Z. (2021). *Terytorialnyi rozvytok i rehionalna polityka. Stymuliuvannia rozvytku rehioniv na zasadakh smart-spetsializatsii: bar'yery ta mekhanizmy implementatsii* [Territorial development and regional policy. Stimulating regional development based on smart specialization: Barriers and implementation mechanisms]. Lviv: Institute of Regional Research of NAS of Ukraine. <https://ird.gov.ua/irdp/p20210034.pdf> (in Ukrainian).
3. Shults, S. L. (2022). *Ekskliuzyvniest rehuliuвання sotsialno-ekonomichnoho rozvytku rehioniv Ukrainy: geneza ta napriamy protydii: monohrafiia* [Exclusivity of regulation of socio-economic development of Ukrainian regions: Genesis and directions of counteraction]. National Academy of Sciences of Ukraine, Dolishniy Institute of Regional Research. Lviv. Series “Problems of Regional Development”. <https://ird.gov.ua/irdp/p20220003.pdf> (in Ukrainian).
4. Danylyshyn, B. M. (2024). *Upravlinnia prostorovym vidnovlenniam ta rozvytkom hromad i rehioniv Ukrainy: stratehichni priorytety ta yevropeyskyi vektor* [Management of spatial recovery and development of

- communities and regions of Ukraine: Strategic priorities and European vector]. *Regional Economy*, (4), 5–11. <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2024-4-1> (in Ukrainian).
5. Gavkalova, N., Syromolot, E., & Lukashev, S. (2023). The role of public administration in the development of territories. *Public Administration and Law Review*, 2(14), 52–61. <https://doi.org/10.36690/2674-5216-2023-2-52-61>
 6. Yarovyi, T. S. (2024). *Suchasni pidkhody ta innovatsii u derzhavnomu upravlinni v Ukraini: kriz pryzmu rehionalnoho rozvytku* [Modern approaches and innovations in public administration in Ukraine: Through the prism of regional development]. *State and Regions*, (1), 144–148. <https://doi.org/10.32782/1813-3401.2024.1.23> (in Ukrainian).
 7. Andriienko, M., & Haman, P. (2021). *Problemy ta perspektyvy derzhavnoho upravlinnia Ukrainy v umovakh hlobalizatsii ekonomiky* [Problems and prospects of public administration of Ukraine in the conditions of economic globalization]. *Scientific Bulletin: Public Administration*, 1(7), 6–25. [https://doi.org/10.32689/2618-0065-2021-1\(7\)-6-25](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2021-1(7)-6-25) (in Ukrainian).
 8. Suvorov, V. P. (2023). *Transformatsiia bahatorivnevoho upravlinnia na osnovi hlobalnykh stratehii YeS ta natsionalna stiikist Ukrainy v umovakh hibrydnykh zahroz* [Transformation of multilevel governance based on EU global strategies and Ukraine's national resilience under hybrid threats]. *State Building*, 2(34), 183–196. <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2023-2-15> (in Ukrainian).
 9. Martsenyuk, O. V., Humenna, O. I., & Den'dobra, T. V. (2023). *Perspektyvy zmitsnennia finansovoi samodostatnosti terytorialnykh hromad v umovakh detsentralizatsii* [Prospects for strengthening the financial self-sufficiency of territorial communities under decentralization]. *Economy and Society*, (51). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-50> (in Ukrainian).
 10. Reuters. (2024, March 28). *Ukraine's economy grew 5.3% in 2023, statistics service says*. <https://www.reuters.com/markets/europe/ukraines-economy-grew-53-2023-statistics-service-says-2024-03-28>
 11. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2020). *Pro zatverdzhennia Derzhavnoi stratehii rehionalnoho rozvytku na 2021–2027 roky* [On approval of the State Regional Development Strategy for 2021–2027], Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated August 5, 2020 No. 695. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (in Ukrainian).
 12. State Statistics Service of Ukraine. (2025). *Ofitsiynyi sait* [Official website]. <https://www.ukrstat.gov.ua/> (in Ukrainian).
 13. State Employment Service of Ukraine. (2023). *Sytuatsiia na rynku pratsi ta diialnist Derzhavnoi sluzhby zainiatosti u sichni–serpni 2023 roku* [Situation on the labor market and activities of the State Employment Service in January–August 2023]. https://old.dcz.gov.ua/sites/default/files/infofiles/08_sytuaciya_na_rp_ta_diyalnist_dsz_2023_0.pdf (in Ukrainian).
 14. Decentralization in Ukraine. (2024). *Otsinka finansovoi spromozhnosti terytorialnykh hromad za pidsumkamy 2024 roku* [Assessment of the financial capacity of territorial communities in 2024]. <https://decentralization.ua/news/19455> (in Ukrainian).